

ZNAČAJ NAČELA SAVESNOSTI I POŠTENJA U POŠTANSKOM PRAVU U REPUBLICI SRBIJI

Nataša Tomić-Petrović,
Univerzitet u Beogradu – Saobraćajni fakultet, natasa@sf.bg.ac.rs

Rezime: *Danas se, više nego ikad, čine naponi za poboljšanje različitih poštanskih usluga. Godine 2020. i 2021. obeležene su virusnom epidemijom Kovida-19 sa posledicama na sve aspekte života. U Republici Srbiji na snazi je Zakon o poštanskim uslugama iz 2019. godine.*

Osnovno načelo svih savremenih pravnih sistema je savesnost i poštenje. Iako je nekad različito formulisano, prisutno je u svim savremenim pravima i ima univerzalni karakter. Poštenje i savesnost (bona fides) predstavlja savestan, korektan, pošten odnos stranaka prema svojim obavezama u obligacionom odnosu tj. korektno izvršavanje svojih obaveza prema drugoj stranci koje pravo, običaji i poštenje nalažu. Smatra se da se u obavljanju i korišćenju poštanskih usluga kao i ostvarivanju međusobnih prava i obaveza koje iz toga proizilaze, davaoci i korisnici poštanskih usluga pridržavaju načela poštenja i savesnosti. U mnogim segmentima ljudskog života i delovanja ovo načelo ponekad se zanemaruje ili /se/ čak i grubo krši.

Ključne reči: *poštenje, savesnost, epidemija korone, poštansko pravo*

*„Mi smo kapi u velikom okeanu, ali plivamo zajedno“.
Nina Mazur*

1. Uvodna razmatranja

Poštovanje načela savesnosti i poštenja trebalo bi da bude mera postupanja u svim stvarima. A da li je to zaista i tako? U mnogim segmentima ljudskog života i delovanja ovo načelo ponekad se zanemaruje ili /se/ čak i grubo krši. Čini se da u nekim delatnostima ovo može biti posebno opasno.

Bona fides potiče iz rimskog prava i podrazumevalo je vernost i držanje date reči. Odgovara mu načelo dobre vere (good faith) u common law sistemu. Sa sličnim etičkim izazovima države se suočavaju iako imaju različita kulturna i politička okruženja. Najstariji narodi sveta prinostili su žrtve nevidljivim gospodarima njihovih života, a bogovi su za njih

predstavljali bića sa izvanrednom snagom i sposobnostima i nedostizne ideale pravde i plemenite čovečnosti.

Načelo savesnosti i poštenja je karika između prava i morala, i njime se pravni život u celini moralizuje. Ovo moralno načelo a priori predstavlja *conditio sine qua non* za ostvarenje ideala pravičnog prava – pravičnosti. Analizirajući pravo kao „moć“ Geršić ističe da je etička moć važnija od materijalne moći, tako da pravo „nalazi pre svega potporu u svesti i savesti onih kojima se ono obraća... Ta svest usvaja propise i time im daje jednu moralnu sankciju“.¹ Ipak, sigurno je da zloupotreba načela savesnosti i poštenja može ugroziti pravnu sigurnost, na šta je Hedeman upozoravao. Zato njegova funkcija mora da bude jasno određena radi postizanja ideala prava – *Ars equi et boni* koje je Justinijan isticao u svom kodeksu.²

2. O načelu savesnosti i poštenja

Osnovno načelo svih savremenih pravnih sistema je savesnost i poštenje. Načelo savesnosti i poštenja predstavlja samo blanketnu normu pomoću koje se na konkretna činjenična stanja primenjuju drugi opštevažeći principi pravnog poretka i etičke maksime.³ Kao psihičko-etički pravni fenomen savesnost ima značajnu društvenu i pravnu funkciju. Pre svega, ona dopunjava pravne norme, a s druge strane ona ih koriguje.⁴

Načelo savesnosti i poštenja prema Crome-u je „unutrašnji moralni zakon“. Savesnost i poštenje je norma za odlučivanje pravnog spora koja u posebnom činjeničnom stanju navodi ono što je najispravnije u smislu društvenog ideala.

Načelo savesnosti i poštenja kod nas je počelo da se primenjuje na ugovore privrednog prava na osnovu Opštih uzansi za promet robom iz 1954. godine koje proglašavaju „poštenje i savesnost za osnovno načelo koga se stranke moraju pridržavati u poslovima prometa robom“. Njegova primena ne može se isključiti voljom stranaka, pošto je zapovest da se sledi načelo savesnosti i poštenja kognentne prirode i predstavlja jedno od fundamentalnih načela čitavog ugovornog prava.

Načelo savesnosti i poštenja je jedno od najznačajnijih načela koja vladaju u obligacionom pravu. Iako ponekad različito formulisano, ono je prisutno u svim savremenim pravima, te otuda ima univerzalni karakter.⁵

Pojam „savesnost i poštenje“ u primeni prava upućuje na opšte vrednosti, uvlačeći u život zakonskih pravila razloge moralnog karaktera. Oslanja se na etičke zakone i pojmove i opisuje se čas kao „ideja pravičnosti“, čas kao „društveni ideal“. Etički zahtevi ovog načela primenjeni u pravu ugovornih odnosa ne znače negiranje ugovora,

---

¹ Geršić G, Enciklopedija prava, Gradina, Niš, 1995, str. 143.

² Videti: Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, tom III, „Službeni list SFRJ“, Beograd, 1978, str. 117.

³ Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, str. 106.

⁴ Pulejkov T, Maksimovski R, Načelo savesnosti i poštenja u prometu, „Pravni život“, broj 10-12, Beograd, 1988, str. 1383.

⁵ Antić O, Savesnost i poštenje u obligacionom pravu, Pravni život, broj 10, tom II, Beograd, 2003, str.567.

„olabavljenje“ činjeničnog stanja, oslabljenje preuzetih obaveza, već obrnuto oslobodenje ugovora od preterane „tvrdoće“ formalizma.⁶

Nužnost unošenja visokih etičkih vrednosti u savremena prava nije sporna. To je vidljivo i iz, u osnovi, istog pristupa kako evropsko-kontinentalnog, tako i anglo-američkog sistema prava ovom problemu u širokoj materiji obligacija. Posebno je značajno to što je savesnost i poštenje, odnosno dobra vera ušla u međunarodni poredak u rangu načela. Savesnost i poštenje sve više postaju obaveza ugovornih strana i to obaveza prinudnog karaktera, obaveza koja se ne može ni isključiti, niti ograničiti.⁷ Francuski Code Civil je prožet idejom savesnosti i poštenja, dok se načelo savesnosti i poštenja smatra jednim od osnovnih načela Nemačkog građanskog zakonika, a zauzima veoma značajno mesto i u švajcarskom pravu.

Poštenje i savesnost (bona fides) predstavlja savestan, korektan, pošten odnos stranaka prema svojim obavezama u obligacionom odnosu tj. korektno izvršavanje svojih obaveza prema drugoj stranci koje pravo, običaji i poštenje nalažu. Sadržina načela savesnosti i poštenja u savremenom pravu je znatno šira od sadržine pojma bona fides rimskog, pa i kanonskog prava. Ono predstavlja posledicu uske povezanosti između morala i prava i nemogućnosti da se zakonodavnim putem sveobuhvatno regulišu svi društveni odnosi.

3. Savesnost i poštenje u Zakonu o obligacionim odnosima i prednacrtu Građanskog zakonika Republike Srbije

Poštovanje načela savesnosti i poštenja u našoj zemlji garantuje Zakon o obligacionim odnosima⁸. Prema članu 12. ovog Zakona u zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa strane su dužne da se pridržavaju načela savesnosti i poštenja.

Ovo načelo spominje se i u delovima Zakona koji se odnose na: uslove i njihovo dejstvo (član 74, stav 4. Zakona)⁹, odricanje od pozivanja na promenjene okolnosti (član 136. Zakona)¹⁰, opoziv naloga za posredovanje (član 816. Zakona)¹¹, kao i kod ugovornog

---

⁶ Videti: Stojanović D, Monografija: Savesnost i poštenje u prometu, Savremena administracija, Beograd, 1973, str. 7, 8 i 132.

⁷ Antić O, Savesnost i poštenje u obligacionom pravu, Pravni život, broj 10, tom II, Beograd, 2003, str. 580 i 581.

⁸ „Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Službeni list SRJ“ broj 31/93, 22/99, 23/99, 35/99, 44/99.

⁹ Smatra se da je uslov ostvaren ako njegovo ostvarenje protivno načelu savesnosti i poštenja, spreči strana na čiji je teret određen, a smatra se da nije ostvaren ako njegovo ostvarenje protivno načelu savesnosti i poštenja, prouzrokuje strana u čiju je korist određen.

¹⁰ Strane se mogu ugovorom unapred odreći pozivanja na određene promenjene okolnosti, osim ako je to u suprotnosti sa načelom savesnosti i poštenja.

¹¹ Kod ugovora o posredovanju, nalogodavac može opozvati nalog za posredovanje kad god hoće, ako se toga nije odrekao i pod uslovom da opozivanje nije protivno savesnosti.

proširenja odgovornosti (član 264. Zakona)¹². Načelo savесnosti i poštenja primenjuje se i u slučaju procene savесnosti jednog lica, što posebno dolazi do izražaja u pitanjima obaveze na naknadu štete (članovi 54. i 61. Zakona), kod sticanja bez osnova (član 215. Zakona) i kod cesije (član 443. Zakona).

Preovlađuje tročlana klasifikacija funkcija načela savесnosti i poštenja:

- regulativna funkcija, - ograničavajuća ili korigujuća funkcija načela savесnosti i poštenja i - funkcija promene sadržine ugovora i pravnog položaja stranaka u cilju prilagođavanja ugovora promenjenim okolnostima.¹³

Uzimajući u obzir teškoće koje mogu proizaći iz stroge primene tehniziranih pravnih pravila, savremena prava, kao neku vrstu korekture, predviđaju u izvesnim slučajevima i primenu pravila savесnosti i poštenja, dobrih običaja, pravičnosti. To čini i ovaj Zakon.¹⁴ Do sada je u teoriji bilo reči o socijalizaciji i moralizaciji prava, ali kako konkretna primena vrlina u pravu predstavlja stepenik više u odnosu na pomenute pojmove, možda bi trebalo uvesti i novi pojam, vrlinizacija prava.¹⁵

Setimo se da su od početka klasičnog perioda presude donošene na osnovu bona fidei proizilazile iz uverenja da savесnost može obavezivati kao i lex na kome se zasniva ius civile.¹⁶

Najveća opasnost je u stavu suda koji se najčešće praktikuje da govori uopšteno o savесnosti i poštenju, što dovodi do pravne nesigurnosti, do „jurisdikcije po osećanju“ ili do zamene ovog pojma drugim pojmovima kao što su „pravičnost“, „dobri običaji“, „krivica“ itd.¹⁷ Iskustvo je pokazalo da prevelika doza pravičnosti, data onima koji primenjuju pravo, može dovesti i do nepravičnijih rešenja, nego kada se pravo striktno primenjuje. Jer, ako bi se sudiji dozvolila mogućnost da se suviše udalji od zakonskog teksta, postupajući po svom osećanju pravičnosti, mogli bi se lako naći na putu pravne nesigurnosti, pa i proizvoljnosti.¹⁸

Prema Curtius-u poštenje donosi sigurnost /Innocentia securitatem effert/.

Prednactr Građanskog Zakonika Republike Srbije u članu 3. predviđa da je savесnost i poštenje vrhovno načelo Zakonika, kao i da se primena načela savесnosti i poštenja ne može isključiti ili ograničiti. Ovo rešenje predstavlja napredak u odnosu na član 12. Zakona o obligacionim odnosima¹⁹.

---

¹² Ugovorom se može proširiti odgovornost dužnika i na slučaj za koji on inače ne odgovara. Ali se ispunjenje ovakve ugovorne odredbe ne može zahtevati ako bi to bilo u suprotnosti sa načelom savесnosti i poštenja.

¹³ Videti: Stojanović D, Monografija: Savесnost i poštenje u prometu, Savremena administracija, Beograd, 1973, str. 19.

¹⁴ Perović S, Komentar zakona o obligacionim odnosima, knjiga prva, Savremena administracija, Beograd, 1995, strana XIV.

¹⁵ Antić O, Savесnost i poštenje u obligacionom pravu, Pravni život, broj 10, tom II, Beograd, 2003, str. 578.

¹⁶ Videti: Stojanović D, Monografija: Savесnost i poštenje u prometu, str. 12. i 4.

¹⁷ Videti: Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, tom III, „Službeni list SFRJ“, Beograd, 1978, str. 107 i 104.

¹⁸ Perović S, Komentar zakona o obligacionim odnosima, knjiga prva, Savremena administracija, Beograd, 1995, str. XIV.

¹⁹ Videti: član 3. Prednactra Građanskog Zakonika Republike Srbije – opšti deo, 5 knj. Beograd, 2013.

4. Poštenje i savesnost u poštanskom pravu Republike Srbije danas

U Republici Srbiji danas je na snazi Zakon o poštanskim uslugama²⁰ iz 2019. godine. Ovim Zakonom predviđeno je da se obavljanje poštanskih usluga pored ostalog zasniva i na načelima: - obezbeđivanja uslova za ravnomeran razvoj poštanskih usluga na teritoriji Republike Srbije; - obezbeđivanja dostupnosti univerzalne poštanske usluge propisanog kvaliteta i po pristupačnim cenama, svim građanima u Republici Srbiji, uz zadovoljenje potreba specifičnih društvenih grupa, uključujući osobe sa invaliditetom; - obezbeđivanja ravnopravnosti, zabrane diskriminacije i visokog nivoa zaštite interesa korisnika poštanskih usluga; - obezbeđivanja uslova za ravnopravno poslovanje poštanskih operatora; - nepovredivosti tajnosti pisama i drugih sredstava opštenja; - omogućavanja ravnopravnog pristupa poštanskoj mreži i poštanskim uslugama.²¹

Ustavom Republike Srbije²² garantovana je tajnost pisama i drugih sredstava komuniciranja kao nepovrediva. Odstupanja su dozvoljena samo na određeno vreme i na osnovu oduke suda, ako su neophodna radi vođenja krivičnog postupka ili zaštite bezbednosti Republike Srbije, na način predviđen zakonom.²³

Krivični zakonik Republike Srbije²⁴ u članu 142. propisuje da ko neovlašćeno otvori tuđe pismo, telegram ili kakvo drugo zatvoreno pismeno ili pošiljku ili na drugi način povredi njihovu tajnost ili ko neovlašćeno zadrži, prikrije, uništi ili drugom preda tuđe pismo, telegram ili drugu pošiljku ili ko povredi tajnost elektronske pošte ili drugog sredstva za telekomunikaciju, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine. Ovom kaznom kazniće se i ko saopšti drugom sadržinu koju je saznao povredom tajnosti tuđeg pisma, telegrama ili kakvog drugog zatvorenog pismena ili pošiljke ili se tom sadržinom posluži. Ako ova dela učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od šest meseci do tri godine.

Poštanski operatori su dužni da pri obavljanju poštanskih usluga obezbede nepovredivost tajnosti pisama i drugih sredstava opštenja. Nepovredivost tajnosti pisama i drugih sredstava opštenja je narušena ako poštanski operator: - poštansku pošiljku uruči neovlašćenom licu, na neovlašćen način sazna sadržinu poštanskih pošiljaka ili je zadrži ili prikrije; - neovlašćenom licu saopšti podatke o sadržini, pošiljaocu, primaocu ili druge podatke o pošiljkama. Načelo nepovredivosti tajnosti sadržine poštanskih pošiljaka, pisama i drugih sredstava opštenja može se narušiti samo na osnovu odluke suda, kada je to neophodno za vođenje krivičnog postupka ili zaštite bezbednosti Republike Srbije, otvaranjem ili privremenim oduzimanjem pisama.²⁵

Poštanska pošiljka mora biti upakovana tako da obezbedi nepovredivost sadržine i tajnost podataka na način propisan zakonom. U slučajevima kada zaposleni kod poštanskog

²⁰ „Službeni glasnik RS“ broj 77/19.

²¹ Videti: član 2. Zakona o poštanskim uslugama, „Službeni glasnik RS“, broj 77/19.

²² „Službeni glasnik RS“, broj 98/2006.

²³ Videti: član 41. Ustava Republike Srbije

²⁴ „Službeni glasnik RS“, broj 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19.

²⁵ Član 16. Zakona o poštanskim uslugama, „Službeni glasnik RS“, broj 77/19.

operatora na prijemu pošiljke osnovano proceni da ambalaža u koju je upakovana pošiljka ne odgovara prirodi i sadržini pošiljke, odnosno da ne može da obezbedi nepovredivost sadržine i tajnost podataka, na način propisan zakonom, dužan je da odbije prijem takve pošiljke.²⁶

Godina je 2021, virusna epidemija osvojila je svet i Srbiju, a krenula je početkom decembra 2019. godine. Dok očekujemo da se život postupno vrati u normalne uslove posle ove pandemije, u julu 2021. godine pošte Srbije i Slovenije započele su saradnju u oblasti digitalizacije. U Mariboru se dogovaralo o saradnji u oblasti digitalizacije, e-uprave i pružanja konsultantske podrške kolega iz Slovenije u prilagođavanju poslovanja „Pošte Srbije“ standardima Evropske unije. Razgovarano je o saradnji na razvoju internet trgovine, a predstavljena je i slovenačka inovativna e-commerce usluga mrežne platforme koju sa velikim uspehom već primenjuju pošte u regionu.

Planira se i unapređenje saradnje „Pošta Srbije“ sa poštom Republike Turske na planu međunarodnog poštanskog saobraćaja i usluga. Ambasador Republike Turske i vršilac dužnosti direktora „Pošte Srbije“ tokom avgusta ove godine dogovarali su se o mogućnosti prenosa pošiljaka komercijalnim letovima „Turkish airlines“, kojima će se uz razgranatu mrežu međunarodnih linija nacionalne kompanije „Er Srbija“, dati novi zamah međunarodnom poštanskom saobraćaju, ali i razvoju trgovine na širokom geografskom području regiona i Turske.

Javno preduzeće „Pošta Srbije“ stalno unapređuje korporativni ugled, modernizuje tehnološki proces uvođenjem novih usluga i stvara bolje uslove za rad zaposlenih.

4. Zaključak

Savesnost i poštenje predstavlja osnovno načelo svih savremenih pravnih sistema. A šta je to, što naša delovanja čini dobrim ili lošim? Potrebno je akumulirati energiju koja bi pokrenula pozitivnu kreativnost u vremenu krize i stimulisati prave vrednosti.

Edukacija se odnosi i na pristup pojedinca i odnos prema drugima, a oni se uče još od najranijeg doba. Još u 18-om veku primarna je bila misija prosvetavanja. Zato se i naša budućnost ogleda u prošlosti, u tradiciji, vaspitanju. U svom radu Dositej Obradović inspirisan narodom pisao je o milosrđu i poštenju, verujući u svoju misiju.

Istina je jedina osnova morala. Istovremeno protiv nepoštenja i zla se mora boriti svim sredstvima. Dok gladijatorski zakon vlada svetom, vrlo teško je izdvojiti se iz sredine raznih nepravdi i ostati iznad svega pošten u odnosu prema sebi i prema drugima.

Postavlja se i pitanje bezbednosti Pošte, objekata ovog državnog preduzeća, pa se i danas radi na unapređenju i podizanju nivoa bezbednosti u objektima ovog javnog preduzeća.

Mada živimo u vreme pandemije, kada je i najveći broj obolelih u našem glavnom gradu, gde je promet i protok ljudi i stvari svakodnevno visok, smatra se da se, u obavljanju

---

²⁶ Videti: član 39, stavove 1. i 3. Zakona o poštanskim uslugama, „Službeni glasnik RS“, broj 77/19.

i korišćenju poštanskih usluga, kao i ostvarivanju međusobnih prava i obaveza koje iz toga proizilaze, davaoci i korisnici poštanskih usluga pridržavaju načela poštenja i savesnosti.

Princip savesnosti i poštenja je danas najčešće primenjivana generalna klauzula u čitavom građanskom pravu. Poštovanje načela savesnosti i poštenja trebalo bi da bude mera postupanja u svim stvarima. U mnogim segmentima ljudskog života i delovanja ovo načelo ponekad se zanemaruje i grubo krši.

Načelo savesnosti i poštenja predstavlja posledicu uske povezanosti između morala i prava i nemogućnosti da se zakonodavnim putem sveobuhvatno regulišu svi društveni odnosi. Najnovija rešenja Prednacrta Građanskog Zakonika Republike Srbije predstavljaju unapređenje odredaba Zakona o obligacionim odnosima, ali u isto vreme i usklađivanje našeg zakonodavstva se tendencijama evropskog prava. Naš novi zakonodavni poduhvat ostvaren u vidu Prednacrta Građanskog Zakonika Republike Srbije značajan je korak u skladu sa tendencijama evropskog prava, a posebno u smislu dalje afirmacije načela savesnosti i poštenja u našem pravu.

Literatura

- [1] Antić O, Savesnost i poštenje u obligacionom pravu, „Pravni život“, broj 10, tom II, Beograd, 2003, strana 567-583.
- [2] Geršić G, Enciklopedija prava, Gradina, Niš, 1995.
- [3] Enciklopedija imovinskog prava i udruženog rada, tom III, „Službeni list SFRJ“, Beograd, 1978.
- [4] Zakon o poštanskim uslugama, „Službeni glasnik RS“, broj 77 od 31. oktobra 2019.
- [6] Josić Višnjić M, Ratna pošta i komentari, prvo izdanje, 2009.
- [7] Pajo Ž, „Veština biti čovek“, Srpska književna zadruga, Beograd, 1922, strana 191.
- [8] Perović S, Komentar zakona o obligacionim odnosima, knjiga prva, Savremena administracija, Beograd, 1995.
- [10] Pravilnik o uslovima i načinu obavljanja poštanskih usluga, „Službeni glasnik RS“, broj 115/20.
- [11] Prednacrt Građanskog Zakonika Republike Srbije – opšti deo, 5 knj. Beograd, 2013.
- [12] Pulejkov T, Maksimovski R, Načelo savesnosti i poštenja u prometu, „Pravni život“, broj 10-12, Beograd, 1988.
- [13] Stojanović D, Monografija: Savesnost i poštenje u prometu, Savremena administracija, Beograd, 1973.

Abstract: *Today, more than ever, efforts are being made to improve various postal services. The years 2020 and 2021 were marked by the viral epidemic of Kovid-19 with consequences on all aspects of life. The Law on Postal Services in the Republic of Serbia is in force from 2019. The basic principle of all modern legal systems is good faith and integrity. Although it is sometimes formulated differently, it is present in all modern legal systems and has universal character. Integrity and good faith (bona fides) represents a conscientious, correct, honest attitude of the parties towards their obligations in the obligatory relationship, i.e. correct performance of his/her obligations toward the other party as required by law, customs and honesty. It is considered that in the performance and use of postal services, as well as in the realization of mutual rights and obligations arising from it, providers and users of postal services adhere to the principles of integrity and good faith. In many segments of human life and work these principles are sometimes neglected or even roughly violated.*

Keywords: *integrity, good faith, epidemic of Kovid-19, Postal Law.*

**IMPORTANCE OF PRINCIPLES OF INTEGRITY AND GOOD FAITH IN
POSTAL LAW OF THE REPUBLIC OF SERBIA**

Nataša Tomić-Petrović